

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Декан філософського факультету
КАРПЕНКО І. В.
(вказати П.І.Б керівника)
" 16 " вересня 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

STUDIA UNIVERSITATIS: ФІЛОСОФІЯ І СВОБОДА
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
галузь знань _____ 03 гуманітарні науки _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ 033 – філософія _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ Філософія _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ за вибором _____
(обов'язкова/за вибором)
факультет _____ філософський _____

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філософського факультету

“ 16 ” червня 2023 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Перепелиця О.М., доктор філософських наук, зав. кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада; Шильман М.Є., кандидат філософських наук, доцент кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада

Програму схвалено на засіданні кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада

Протокол № 10 від 01 червня 2023 року

Завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада

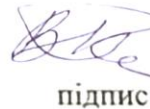

Олег ПЕРЕПЕЛИЦЯ

підпис

Програму погоджено з гарантом освітньої програми

Гарант освітньої програми

Володимир Прокопенко

підпис

Програму погоджено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол № 10 від 14 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії філософського факультету

Сергій ГОЛКОВ

підпис

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “STUDIA UNIVERSITATIS: ФІЛОСОФІЯ І СВОБОДА” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
спеціальність 033 – Філософія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомити студентів з філософським змістом поняття «університет», поліфонією смислів «ідеї університету» та прояснити взаємини влади, освіти, знання і свободи.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є
Формування компетентностей:

Здатність до міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді.

Здатність проведення досліджень на відповідному рівні, з залученням до діалогу експертів з інших галузей знань.

Здатність оперувати філософською термінологією для розв’язання професійних завдань.

Здатність дотримуватися в професійній діяльності норм інтелектуальної доброчесності.

Розглянути практики пізнання й освіти, виховання та філософського пошуку, а також виявити специфіку університетського знання, ідеї університету, університетської ідеології та духу.

1.3. Кількість кредитів 5

1.4. Загальна кількість годин 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	4-й
Семестр	
6-й	8-й
Лекції	
32 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
102 год.	136 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

досягти таких результатів навчання: здатність до самостійних філософських досліджень в поєднанні з умінням працювати в команді; спроможність до здійснення дослідницької діяльності на базі критичного аналізу традиційних та сучасних філософських проблем;

знати: історію та технології інституалізації знання, взаємини свобідного мислення та соціального формату суспільства, традиційні та нетрадиційні засади пізнавальної, філософської та публічної діяльності;

вміти: орієнтуватися в історико-філософському контексті освіти, просвітництва, свободи та визволення, підтримувати та розвивати традиції університетської вченості, знаходити конструктивні паралелі між колишніми та сучасними конфігураціями знання та влади.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Універсальні інституції філософії.

Тема 1. Ідея «Університету» від античності до сучасності. Освітні проекти Академії, Енциклопедії та Університету.

Формування ідеї Університету. Універсальність свободи і універсальність пізнання. Університет і соціокультурний контекст. Мета, функції, місія університету. Університет як модерний проект. Приватний і публічний розум. Публічний простір і нове знання. Формування інтелектуальної еліти. Дискурс університету і турбота про себе. Університет і біополітика. Культурна місія університету. Університет і буржуазно-національна держава. Культурно-історичні освітні проекти та їх особливості. Що таке істина? Істинне знання. Пайдейя. Схоластика. Просвітництво. Енциклопедія. Позитивістська класифікація наук і «соціальна динаміка». Інституалізація знання. Класичний університет. Глобалізація і культурний капіталізм. Криза університету?

Тема 2. Трансформація поняття «університетське знання». Людина що пізнає у різних соціальних станах.

Динаміка соціальних відносин і зміни в університетському знанні. Соціум і пізнання / виклик і відповідь. Що значить пізнавати? Яким чином пізнавати? Методи пізнання. Що таке знання? Хто пізнає? Суб'єкт пізнання. Антична революція в пізнанні: від архаїки до софістів, від софістів до філософії. Постсократівське пізнання. Знання і мудрість. Християнська революція. Знання і віра. Місія схоластики і середньовічного університету. Ренесансне відродження античної форми пізнання. «Відродження наук». Модерний проект пізнання і програма енциклопедистів. Енциклопедії як сукупність знань. Колективний інтерактивний процес пізнання. Універсальне/університетське знання. Загальна інституалізація пізнання. Загальне і професійне знання.

Тема 3. Інституалізація мудрості та технології виховання

Інституалізація освіти і виховання. Біополітика і селекція людства. Інструменталізація, функціоналізм, операціоналізм, технологічність виховання. Тотальність і контроль. Екзамінація і екекуція. Університет як соціальний інститут. Відтворення соціального. Абстрактне Я і модерний суб'єкт. Освічена людина. Свобідний університет? Відносини університету і держави. Національний/державний університет. Професіоналізація пізнання. Наукове пізнання і проблема наукової методології.

Розділ 2. Трансверсальні конституції свободи.

Тема 4. Людина Просвітництва і свобідний Університет.

Проект просвітництва: людина між природою і культурою. Від варварства до цивілізації. Прогрес розуму і універсалізація пізнання. Деміфологізація і процес пізнання. Культура – виховання – просвітництво. Енциклопедизм. Лібертінаж. Нова модель пізнання. Дискусія про сутність просвітництва: М. Мендельсон, І. Кант. «Спор факультетів» І. Канта. Місія філософії та гуманітарна освіта. Університет і публічний простір свободи. Свобода думки. Освічена людина як свободна особистість.

Тема 5. Університетська діяльність між волею до влади і волею до пізнання.

Воля до влади та/або воля до пізнання. Влада університету і горизонт свободи. Генеалогія знання/влади за М. Фуко. «Дисциплінарна влада» та характер і напрямки її критики. Становлення влади епістем. Що значить справді «свобода пізнання»? Деконструкція університету. Народний університет? Інтерактивність і пізнавальні практики. Сингуляризація пізнання. Знання й інформація. Комерціалізація знання. Університет і глобалізація.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	л б.	інд .	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Ідея «Університету» від античності до сучасності. Освітні проекти Академії, Енциклопедії та Університету	30	8	2			20	30	2				28
2. Трансформація поняття «університетське знання». Людина що пізнає у різних соціальних станах	30	6	2			22	30	2	1			27
3. Інституалізація мудрості та технології виховання	30	6	4			20	30	2	2			26
4. Людина Просвітництва і свободний Університет	30	6	4			20	30	2	1			27
5. Університетська діяльність між волею до влади і волею до пізнання	30	6	4			20	30	2				28
Усього годин	150	32	16			102	150	10	4			136

4. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.	З.ф.
1	1. Ідея «Університету» від античності до сучасності. Освітні проекти Академії, Енциклопедії та Університету	2	
2	2. Трансформація поняття «університетське знання». Людина що пізнає у різних соціальних станах	2	1
3	3. Інституалізація мудрості та технології виховання	4	2
4	4. Людина Просвітництва і свободний Університет	4	1
5	5. Університетська діяльність між волею до влади і волею до пізнання	4	
	Разом	16	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Д.ф.	З.ф.
1	Підготовка до семінарських занять, опрацювання літератури Підготовка тез та виступів з доповіддю	46	56
2	Підготовка відповідей на контрольні питання	18	28
3	Підготовка контрольної роботи: Ректорська промова	20	24
	Підготовка до заліку	18	28
	Разом	102	136

6. Індивідуальні завдання

7. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний, метод проблемного викладу, евристичний, дослідницький, дискусійний

8. Методи контролю

Поточний контроль

- Оцінювання ступеню активності студентів та якості їх виступів та коментарів при проведенні дискусій на семінарських заняттях.
- Оцінювання творчих індивідуальних завдань (есе, ректорська промова)
- Підсумковий контроль (залік)

Перевірка розуміння студентами теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатність творчо використовувати накопиченні знання та вміння.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання							залік	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Контрольна робота	Разом		
5	5	10	10	10	20	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для дворівневої шкали оцінювання	
90 – 100	зараховано	
70-89		
50-69		
1-49	не зараховано	

Критерії оцінювання:

Участь студентів у практичних заняттях передбачає обговорення запропонованих питань і текстів. Оцінюється (до 3 балів) як виступи с доповіддю так і активність у дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію, критично переосмислювати опрацьований матеріал. Критерії отримання оцінки наступні:

- знання основного змісту джерела, його концептуального апарату;
- вміння виокремити специфіку авторської позиції, основні завдання тексту, його історичні проєкції;
- навички лаконічного, чіткого, логічного, послідовного та грамотного викладу матеріалу, формулювання власних висновків;
- уміння вести полеміку з теоретичних і практичних питань.

Контрольна робота оцінюються за наступною системою балів:

18-20 балів	студент продемонстрував глибоке знання змісту завдання; робіт, містить всі необхідні формальні та змістовні складові; робота побудована лаконічно, чітко, логічно та послідовно; робота демонструє високий рівень засвоєння навчального матеріалу
14-17 балів	студент продемонстрував знання змісту завдання; робота містить необхідні формальні та змістовні складові; робота побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні похибки у логіці викладу матеріалу
10-13 балів	студент продемонстрував певне знання змісту завдання, робота в цілому містить формальні й змістовні складові; робота є недостатньо послідовною та логічною; робота частково містить знання про різні підходи та деякі варіанти вирішення проблеми
6-9 балів	студент продемонстрував уявлення щодо змісту завдання, фрагментарно виклавши знання, робота містить деякі формальні та змістовні складові; робота не зовсім послідовна, іноді нелогічна, не зовсім відповідає змісту проблеми
1-5 балів	робота містить деякі знання щодо формальних та змістовних складових; робота не послідовна, не логічна, не зовсім відповідає змісту завдання.
0 балів	робота не відповідає академічним вимогам

Залікове завдання оцінюється за наступною системою балів:

18-20 балів	глибоко і всебічно висвітлені знання основних положень загальної концепції розвитку університету і його структурних складових; текст повністю репрезентує задум автора; текст побудовано лаконічно, чітко, логічно та послідовно; містить співставлення різних підходів та можливих варіацій ідеї університету; демонструє високий рівень засвоєння навчального матеріалу
14-17 балів	в цілому висвітлені знання основних положень загальної концепції розвитку університету і його структурних складових; текст в цілому репрезентує задум автора; текст побудовано лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу; містить знання про різні підходи та можливі варіанти ідеї університету
10-13 балів	студент продемонстрував певне знання основних положень концепції розвитку університету і його структурних складових; зміст тексту є фрагментарним; ідею представлено недостатньо послідовно та логічно; частково містить знання про різні підходи та можливі варіанти ідеї університету
6-9 балів	студент продемонстрував уявлення, частково виклавши знання основних положень загальної концепції розвитку університету і його структурних складових; зміст викладено не послідовно, не логічно, не зовсім відповідає змісту ідеї університету
1-5 балів	текст містить деякі знання основних положень щодо структури університету; вмкладено не послідовно, не логічно.
0 балів	текст відсутній, або не відповідає змісту питання

9. Рекомендована література

Основна література

Афонсо А. Чим академія нагадує наркокартель? Пер. з англ. М. Слуквіна // СпільнеCommons: Журнал соціальної критики. 2014, URL: <http://commons.com.ua/chim-akademiiya-nagaduye-narkokartel/>.

Ідея Університету: Антологія / Упоряд.: М. Зубрицька, Н. Бабалик. – Львів: Літопис, 2002. – 304 с.

Пелікан Я. Ідея університету: перегляд. – К., 2008.

Перепелиця О.М., Шильман М.Є. (Не)можливість віддержавлення філософії // Україна модерна. 2018.

Університетська автономія // Дух і Літера. Спеціальний випуск. – 2008. – № 19.

Фішер М. Капіталістичний реалізм: легше уявити кінець світу, аніж кінець капіталізму // <https://commons.com.ua/uk/kapitalistichnij-realizm-legshe-uyavit/>

Додаткова

Автономія та врядування у вищій освіті: збірник наукових праць / за ред. З. Ф. Самчука, М. В. Гриценко. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України. 2015.

Анжела Бойко, Андрій Дахній, Іван Карпенко, Вадим Менжулін, Сергій Пролесєв, Людмила Шашкова, Михайло Бойченко (модератор). Перспективи розвитку філософської освіти в Україні. Круглий стіл. *Філософія освіти*. 2020. № 26 (1). С. 282-325. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2020-26-1-18>

Арістотель. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. К.: Основи, 2000. 239 с.

Гегель Г. В. Ф. Основи філософії права. Київ: Юніверс, 2000. 336 с.

Кант І. Відповідь на питання «Що таке Просвітництво?» / Пер. з нім. І. Іващенко // <https://blog.wordlix.com/vidpovid-na-pitannia-shcho-takie->

Курбатов С., Рогожа М. Місія університету в західноєвропейській культурі (етичні та соціологічні аспекти). Частина II. // *Філософія освіти*. 2020. 26(1), с. 113–130. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2020-26-1-7>

Левкулич В. Вища освіта у дзеркалі викликів та альтернатив сучасності // *Філософія освіти. Philosophy of Education*. 2022. 28 (1). С. 139-156. <https://philosopheducation.com/index.php/philed/article/view/717/630>

Пінкер Ст. Просвітництво сьогодні. Аргументи на користь розуму, науки і прогресу. К.: Наш формат, 2019.

Слотердаjk П. Критика цинічного розуму: Пер. з нім. – К.: Тандем, 2002.

Фуко М. Історія сексуальності. Т. 1: Жага пізнання. Х.: ОКО, 1997. 235 с.

Хома О. «Філософія на межі» // *Філософська думка*, 6 (2015). С. 6–16.

Шильман М., Перепелиця О. (Э)миссия университета // *Топос*. – 2015. – № 2-3. – С. 163-174.

Eagleton E. The Slow Death of the University. *The Chronicle of Higher Education*. APRIL 6, 2015. <http://www.chronicle.com/article/The-Slow-Death-of-the/228991/>

Evans M. *Killing Thinking: The Death of the Universities*. Continuum International Publishing Group, 2004

Ruegg W. *A History of the University in Europe*. Vol. 3. Cambridge University Press, 2004.

Ruegg W. *A History of the University in Europe*. Vol. 4. Cambridge University Press, 2011.

Derrida J. *Eyes of the university: Right to philosophy 2*, Translated by Jan Plug. Stanford University Press, 2004.

Readings B. *The University in Ruins*. Harvard University Press, 1997.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Навчальні програми кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада: http://philosophy.karazin.ua/ua/kafedra/tpf_program.html
2. Електронна бібліотека <https://chtyvo.org.ua/>

3. Сайт журналу «Філософська думка»: <http://journal.philosophy.ua/news>
4. Сайт журналу «Філософія освіти»:
<https://philosopheducation.com/index.php/philed/issue/archive>